

ANDREEA MÂNICEANU

Anlette Coposu,
soția Seniorului

Prefață de Matei Gheboianu
Postfață și interviuri de Tudor Călin Zarojanu

Instaurarea comunismului în România a reprezentat nu doar schimbarea cursului istoriei țării, ci și distrugerea unor destine. Închisoarea comunistă a jucat nu doar rolul de loc al ispășirii unei pedepse, ci a încercat să șteargă memorii și să-i distrugă pe cei ajunși aici, împingându-i spre dezumanizare. Cu toate mecanismele urii și violenței puse în funcțiune, au existat multe persoane care au rezistat cu stoicism valurilor de violență, umiliri și batjocoriri, prin credință și putere de caracter.

Începând cu 6 martie 1945, România a intrat pe drumul comunizării și al depărtării de la principiile democratice vreme de 45 de ani. Preluarea treptată a instituțiilor statului a demarat concomitent cu o mișcare împotriva vechii orânduiri și a persoanelor care întruchipau modele instituționale liberale. După alegerile falsificate din noiembrie 1946, regimul comunist a făcut următorul pas în distrugerea clasei politice românești, prin dizolvarea partidelor politice democratice. Înscenarea de la Tămădău, din 14 iulie 1947, a dat semnalul prigoanei împotriva elitei țărăniste, prin arestări și rețineri ilegale, prin acțiuni de intimidare realizate de instituțiile de forță ale statului, mare parte dintre ele fiind preluate de către

Securitate, odată cu înființarea acesteia în anul 1948. Arestarea liderilor țărăniști, printre care Iuliu Maniu și Ion Mihalache, a fost urmată de realizarea unor procese-spectacol, unde vinovăția celor inculpați trebuia inventată, iar condamnarea acestora trebuia să fie un adevărat exemplu.

După impunerea abdicării regelui Mihai, avea să urmeze distrugerea ultimelor instituții care încă nu erau în subordinea totală a noului regim, iar în aprilie 1948 era aprobată prima Constituție comunistă, prin care era instituit oficial regimul comunist în România. Cei arestați au ajuns în închisori precum Jilava, Aiud, Gherla, Sighetu Marmăției, Pitești, Râmnicu Sărat, iar femeile în închisori precum Jilava, Milea, Miercurea Ciuc, Oradea, unde condițiile de detenție erau foarte dure, în multe dintre aceste locuri desfășurându-se acțiuni premeditate de exterminare fizică. Totodată, întregul sistem carceral era destinat distrugerii celor închiși, a credințelor acestora, iar experimente extreme, precum cel de la Pitești, au dus la apariția unor fenomene de o violență extremă la care erau supuși deținuții politici. Toate aceste rele practici au dus la distrugerea fizică a multora dintre cei închiși, astfel că o bună parte a elitei politice, culturale, religioase și economice românești și-a găsit sfârșitul în aceste închisori. Obiectivul regimului era acela de a șterge tot ce ținea de trecut, de a realiza o prăpastie între tradițiile românilor și noua viziune impusă de la Moscova.

Totodată, cei rămași în libertate au intrat în vizorul Securității, sub o strictă supraveghere, supuși unor presiuni continue,

atât de natură economică, dar și de natură psihică, în speranța transformării acestora în colaboratori ai noului regim. Multe persoane nu au reușit să facă față unor astfel de constrângeri și au ales calea colaborării. Pe lângă cei implicați direct în viața politică românească, foștii membri sau simpatizanți ai partidelor politice istorice, sub lupa noului regim au intrat toți membrii familiei acestora: soții, copiii, părinți. Toți erau supravegheați, supuși unor intimidări continue, în speranța cedării, a preluării statutului de colaborator, de informator.

Cei care au reușit să treacă prin acest calvar, 17, 12 sau 5 ani, nu și-au terminat ispășirea pedepsei în detenție; pentru mulți, suferința a continuat și după eliberare. Unii au ajuns, pentru o perioadă, în domiciliu forțat în diverse regiuni ale țării, cei mai mulți fiind nevoiți să-și reia viața de la început, fără vreo activitate profesională recunoscută, de cele mai multe ori fiind încadrați ca muncitori necalificați. În tot acest timp, se aflau sub stricta supraveghere a Securității, care încerca să racoleze cât mai mulți cunoscuți, pentru a-i putea observa permanent.

O parte dintre aceștia, printre care și Corneliu Coposu, au primit oferte „generoase” din partea regimului comunist de a fi părtași la „dezvoltarea” societății. Unii dintre aceștia au acceptat diverse funcții sau au fost reintegrați în meseriile avute, devenind „susținători” ai regimului, dar mulți dintre ei, asemenea lui Corneliu Coposu, au refuzat categoric, având credința și speranța că acest sistem nu va dura la nesfârșit și că nu pot să-și încalce principiile și credințele, chiar și după o lungă perioadă de detenție.

Evoluția evenimentelor petrecute odată cu instaurarea regimului comunist în România poate fi analizată, în completarea documentelor de arhivă și a materialului instituțional, și prin ochii celor care au luat parte la acestea, prin biografiile complexe, prin trăirile și acțiunile celor implicați.

În volumul de față, Andreea Mâniceanu realizează biografia lui Arlette Coposu, soția lui Corneliu Coposu, care a pățit în penitenciarele comuniste timp de 14 ani, trecând prin calvarul anchetei și îndurând condițiile foarte grele din spațiile carcerale în care a fost închisă. Lucrarea are la bază disertația susținută la finalizarea programului de master – „Istoria Comunismului în România”, Facultatea de Istorie, Universitatea din București. Demersul Andreei Mâniceanu este unul lăudabil, prin încercarea de a recrea biografia lui Arlette Coposu, pe baza mărturiilor celor care au cunoscut-o, dar și pe baza dosarului de la Securitate, fiind prima persoană care l-a descoperit în dosarul întocmit membrilor Legației Franceze.

Lucrarea este scrisă cu multă emoție, îmbinând metodologia istoricului cu talentul literatului. Frazele, de multe ori scurte, transmit trăirea autoarei și empatia față de suferințele eroinei, dovedind faptul că istoria nu este doar despre date și evenimente reci. ci, mai ales, despre povești și destine umane. Modul în care a recreat biografia lui Arlette, începând cu familia din care făcea parte, educația sa, întâlnirea cu cel care urma să îi devină soț, Corneliu Coposu, suferința închisorii și, îndeosebi, suferința ultimilor ani în libertate, dar urmărită de Securitate și pradă unei boli necruțătoare, ne dovedește o maturitate de multe ori nespecifică vârstei autoarei.

Destinul lui Arlette a fost legat definitiv de cel al lui Corneliu Coposu prin căsătoria lor din 24 octombrie 1942. În acel moment, acesta era secretarul personal al liderului Partidului Național Țărănesc, Iuliu Maniu. Toate acțiunile inițiate de către autoritățile comuniste au avut în vedere aceste legături politice, iar tânărul cuplu nu a putut scăpa niciodată de apartenența țărănistă. De asemenea, familia din care provenea Arlette era un alt motiv important pentru ca Securitatea să o supravegheze, legăturile cu membri ai ambasadelor occidentale fiind un fapt notoriu. Lupta de clasă prezentată de către regimul comunist trebuia dusă cu „toate elementele nesănătoase”, conform viziunii acestuia.

Totodată, lecturând volumul de față, putem observa o Arlette independentă, cu opinii proprii puternice și dornică să se implice în salvarea soțului. Ancheta Securității în dosarul de spionaj al Legației Franceze ne prezintă o femeie puternică, având convingeri ferme și menținându-și verticalitatea, susținându-și principiile, nedorind să devină un martor fals, un colaborator al regimului comunist. Odată cu arestarea acesteia și sora sa, France, a fost închisă, aceasta găsindu-și sfârșitul în închisorile comuniste.

Un impact foarte puternic asupra tuturor celor care vor lectura volumul de față îl va avea descrierea experiențelor carcerale. Trecherile prin diverse închisori, precum Jilava, Mislea, Miercurea Ciuc sau Oradea, au fost experiențe care și-au pus amprenta asupra lui Arlette, cel mai mult dăunând sănătății acesteia. Deși nu ne-a lăsat prea multe mărturii despre trăirile ei, Andreea Mâniceanu a reușit să reconstituie atmosfera

sumbră a închisorilor comuniste, dar și umanitatea multora dintre deținuți, legăturile pe care acestea reușeau să le construiască. Foarte importantă este descrierea scurtei perioade de libertate până la teribilul sfârșit, când putem observa felul în care o familie, trecută printr-o uriașă traumă (17 ani de închisoare Corneliu Coposu și 14 ani de închisoare Arlette Coposu), reușește să se regăsească și să reînnoade povestea de dragoste, ca și cum toată perioada trecută, în care nu au știut dacă celălalt mai trăiește, a reprezentat o scurtă despărțire. Totodată, pe lângă portretul lui Arlette, remarcăm trăsăturile de caracter, blândețea sufletească a marelui om politic, Corneliu Coposu, cunoscut îndeosebi prin tăria sa în lupta împotriva comunismului și promovarea valorilor democratice.

De asemenea, observăm lumea hâdă construită de către comuniști, prin plasarea sau atragerea unor apropiați ai familiei, care vor deveni informatori „harnici” și vor informa cu acribie toate mișcările familiei și, mai ales, ale lui Corneliu Coposu. Aceste persoane vor rămâne în siajul acestuia întreaga perioadă comunistă.

Descrierea ultimelor zile din viața lui Arlette sunt impresionante, atât prin verticalitatea cu care și-a dus povara până la sfârșit, cât și prin afecțiunea și trăirile lui Corneliu Coposu, care a fost devastat de implacabilul sfârșit.

Volumul de față este un început promițător al Andreei Măniceanu, datorită modului științific în care echilibrează demersul analitic cu prezentarea literară bazat pe informația din mărturii și documente realizate de instituțiile de forță comuniste.

Cartea Andreei Mâniceanu se citește pe nerăsuflăte, stimulând curiozitatea pentru noi lecturi. Acesta este atât un certificat de validare a începutului unei cariere de istoric, cât și o mostră a unui demers inteligent de realizare a istoriei recente, deschis către public.

Lector dr. MATEI GHEBOIANU

INTRODUCERE

Arlette Coposu, soția celui considerat „patriarhul demnității și onoarei românești din ultimile decenii”¹, a fost o femeie distinsă, frumoasă și curajoasă. Din fericire, despre Corneliu Coposu s-a scris și continuă să se scrie, pentru că „el a reprezentat simbolul luptei de rezistență națională față de opresiunea comunistă”², rămânând, fără doar și poate, până astăzi, „un campion în fața noastră și a lui Dumnezeu”³. Arlette însă nu are o lucrare dedicată. Tocmai de aceea, cartea de față reprezintă o încercare de a aduce la lumină cele mai semnificative momente din viața acestei femei deosebite, care a fost închisă timp de 14 ani în cele mai crunte condiții. Se va spune că este puțin. Este. Dar cu fiecare zi care va trece va fi mai puțin. Timpul lucrează ca un element de eroziune asupra informațiilor,

¹ Flavia Coposu-Bălescu, *Amintiri povestite. Amintiri trăite*, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011, p. 6.

² Nicolae Ionescu-Galbeni, Alexandru Badea, Virgil Petrescu (editori), *Corneliu Coposu în fața istoriei*, Editura Metropol, București, 1997, p. 347.

³ Cristian Fulger, Tudor Călin Zarojanu (editori), *Seniorul Corneliu Coposu*, Editura Humanitas, București, 2014, p. 16.

degradându-le, dispersându-le, făcându-le în cele din urmă să dispară complet. Documentele se umezesc, ard sau se fură, cei care au amintiri îmbătrânesc sau mor. Toată această cercetare este doar o străduință de a opri timpul, fie și cu o întârziere regretabilă, din acțiunea sa distructivă. Datele vor părea pe alocuri incomplete. Așa și sunt. Dar tocmai acest lucru le mărește dramatismul. Unele documente s-au pierdut complet, altele păstrează poate doar detalii irelevante, dar urmându-le firul, ceea ce iese la iveală este cutremurător: Corneliu Coposu a îndurat 17 ani de închisoare comunistă. Arlette, 14. În total o viață de om.

Arlette a făcut parte din categoria rudelor celor indezirabili. „Nu avea decât vina de a fi soția mea”¹, spunea Corneliu Coposu. Acest lucru a făcut-o să cunoască suferința temnițelor comuniste alături de doamne precum Elena Brătianu, Niculina Mihalache, Maria Antonescu. „Toate aceste femei au fost încadrate penal ca dușmani ai poporului doar pe baza legăturilor de rudenie cu cei socotiți indezirabili de către noul regim. Anihilarea lor a reprezentat, cu certitudine, pentru liderii comuniști, un gest necesar de purificare a națiunii – temelia pe care se putea construi noua societate.”²

Numărul victimelor comunismului este înspăimântător. Oricât ne-am strădui să dăm un sens acțiunilor autorităților

¹ Tudor Călin Zarojanu, *Viața lui Corneliu Coposu*, Editura Mașina de scris, București, 1996, p. 109.

² Grațian Cormos, *Femei în infernul concentraționar din România*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006, p. 24.

comuniste pare a fi în zadar. Așa cum spunea poeta și jurnalista Doina Alexandru, nu putem să nu ne întrebăm „cum au fost ținuți zăvorâți în temnițe cei mai înzestrați dintre noi, zidiți în celule să nu ajungă nici un sunet al vocii lor în afară, supuși torturilor ca să-și trădeze idealurile și prietenii. Elitele noastre decapitate – nu numai intelectualitatea, ci și elita curajului și a dârzeniei din toate păturile societății: țărani, muncitori, militari, preoți”¹. Și cu toate acestea, la sfârșitul anilor grei de suferință, toți acești martiri și eroi nu au stat pe gânduri când a venit vorba de iertare.

Arlette a privit cu resemnare tot ce a îndurat. Seniorul a vorbit de atâtea ori fără resentimente despre cei care l-au chinat și torturat: „Nu am nici o ranchiună și nici o ură pentru ei care s-au pretat la crimele oribile pe care le-au înregistrat cei 50 de ani de comunism. Consider că oamenii care au ajuns să se degradeze până la a chinui pe semenul lor, fără nici un fel de justificare, și-au pierdut calitatea de om și ar fi o onoare pentru ei să păstreze împotriva lor sentimente de inamiciție.”² Corneliu Coposu nu a învinuit și nu s-a lamentat niciodată. Surorile Coposu au aflat despre tot ce a îndurat fratele lor în închisorile comuniste, mai ales la Râmnicu Sărat, din *Memorialul Durerii*, emisiunea Luciei Hossu-Longin, pentru că Seniorul nu a mărturisit niciodată familiei prin tot ce a trecut în cei 17 ani de detenție grea, pentru a nu amplifica și mai mult suferința

¹ Cristian Fulger, Tudor Călin Zarojanu (editori), *op. cit.*, p. 30.

² Dorin Ivan, *Corneliu Coposu, un stoic contemporan*, Editura Omega, Buzău, 2009, p. 50.

celor dragi, adunată în toată perioada cât a fost închis. „A fost, de multe ori, îngrozitor, dar eu sunt un om senin. În afară de ultima perioadă de izolare de 8 ani... Atunci n-am vorbit cu nimeni, n-am mâncat pâine, nu mai știam ce-i aia lumina soarelui sau căldura. Poate e curios, dar eu nu am nici un fel de ranchiună. După ce-am ieșit, m-am întâlnit cu un torționar de-al meu. O sfeclise. Nu știu de ce s-a speriat pentru că tot ai lui erau la putere. Dar eu nu-l uram, ci-l compătimeam. Niciodată n-am înțeles cum puteau ăștia să-și chinuie semenii fără să aibă nici un motiv. Mă obsedează care a fost motivația celor care au intrat în celula lui Mihalache, care avea 82 de ani, ca să-l bată, când săracul om nici nu se putea mișca. Sau pe Rădulescu Pogoreanu, paralizat, îl băteau în pat. Cine știe cum fusese transformat noul om al comuniștilor?! N-am să înțeleg niciodată cum poți bate un om al cărui nume nici nu-l cunoști măcar și să spui apoi că ți-ai făcut datoria. Nu-i înțeleg, dar nici nu-i urăsc. (...) Nici pe calomniiarii de acum. Cine îi ia în serios. Ceea ce spun este atât de aberant încât nu merită să le dai replică.”¹

Aproape în toate interviurile pe care le-a acordat, Corneliu Coposu a fost întrebat cum a reușit să reziste unor asemenea torturi și suferințe. Răspunsul a fost același ca al tuturor celor care și-au păstrat demnitatea și integritatea morală în vâltoarea asupririi comuniste: „Mai întâi, credința în Dumnezeu, care a fost suportul principal prin care am depășit toate vicisitudinile

¹ Nicolae Ionescu-Galbeni, Alexandru Badea, Virgil Petrescu (editori), *op. cit.*, p. 188.

cu care am fost confruntat.”¹ „N-am avut nici un fel de gaură în credință. O credință tare, puternică în Dumnezeu și în dreptatea lui.”² „În al doilea rând, am avut o miraculoasă siguranță în viitor, am avut certitudinea că nu voi muri în pușcărie, că voi supraviețui și voi fi martorul prăbușirii comunismului.”³ „Speranța în zilele viitoare, speranța în viitorul României, speranța în prăbușirea comunismului. De altfel am fost întotdeauna un optimist. Am avut o speranță permanentă, aproape o certitudine, și că voi ieși din pușcărie – deși ajunsesem o fantomă, abia stăteam în picioare – și că comunismul se va prăbuși.”⁴

Această credință de netăgăduit a reprezentat singurul refugiu al celor arestați și condamnați fără vină. La adăpostul cuvintelor rugăciunii au supraviețuit ani de-a rândul, cu sufletul neatins de ură sau deznădejde. În condiții ce acum ne par de neimaginat, Corneliu Coposu a scris poate cea mai frumoasă și profundă poezie creată între zidurile închisorii: „Cerne, Doamne, liniștea uitării,/Peste nesfârșita suferință./Seamănă întinderi de credință/Și rodește roua îndurării./Răsădește dragostea și crinul/În ogorul năpădit de ură,/Și așterne, peste munți de zgură,/Liniștea, iertarea și seninul!”

Împrejurarea exactă în care aceste versuri au fost scrise este amintită într-unul dintre interviurile acordate Doinei Alexandru: „Îmi aduc aminte că momentul cel mai deprimant din

¹ Cristian Fulger, Tudor Călin Zarojanu (editori), *op. cit.*, p. 38.

² Dorin Ivan, *op. cit.*, pp. 32–33.

³ Cristian Fulger, Tudor Călin Zarojanu (editori), *op. cit.*, p. 38.

⁴ Dorin Ivan, *op. cit.*, pp. 32–33.

pușcărie era atunci când eram pedepsit degeaba. În cadrul penitenciarului existau și pedepse pentru că nu erai destul de respectuos cu gardienii. Atunci îți scoteau salteaua, te obligau să dormi pe fiarele goale și îți dădeau de mâncare o cană de apă caldă. Trei zile apă, a patra zi mâncare, apoi iar trei zile apă. Era o pedeapsă destul de dură. La un moment dat, unul dintre gardienii cu aspect asiatic a avut impresia că m-am uitat disprețuitor la el și m-am pomenit sancționat. Venea directorul și spunea: «Ești pedepsit pentru lipsă de respect față de personalul penitenciarului cu cinci zile de izolare.» De fapt nu era o izolare, dar stăteai fără manta, fără saltea și fără mâncare. Frământat de nedreptatea acestei sancțiuni, cum nu puteam să stau în pat nici măcar noaptea, pentru că fiarele patului îmi tăiau oasele, deci nici măcar nu puteam dormi, atunci am făcut această poezie.”¹

Pentru femei, regimul detenției a fost și mai greu de suportat. Mărturiile lui Arlette despre ceea ce a făcut-o să reziste calvarului celor 14 ani lipsiți de libertate nu s-au păstrat. Poate le-a destăinuit doar familiei sau poate, în timpul scurt pe care l-a mai trăit după eliberare, nu a mai găsit răgazul de a medita la ceea ce a făcut-o să supraviețuiască. Însă cu siguranță, asemenea Seniorului, credința neclintită și încrederea în bine i-au întărit puterile atunci când răul părea de neînvins.

Corneliu Coposu a susținut întotdeauna cu modestie că biografia sa este lipsită de importanță și că tot ceea ce contează

¹ Doina Alexandru, *Corneliu Coposu: confesiuni/dialoguri cu Doina Alexandru*, Editura Anastasia, București, 1996, p. 150.

este să supraviețuiască o atitudine: „Eu sunt doar o sămânță care are menirea să încolțească. Dacă reușesc, nimic n-a fost în zadar.”¹ Despre aspecte ale vieții sale personale, precum pierderea atât de devreme a lui Arlette, a vorbit de foarte puține ori. Surorile Coposu însă, Flavia și Rodica, vorbesc întotdeauna cu tristețe și compătimire despre povestea tristă a celor doi: „Din păcate, nu prea au avut parte de bucurii.”²

Radu Preda, fost președinte al IICCMER, afirma că „relația de dinainte și după pușcărie a lui Corneliu Coposu, cu soția lui, cu Arlette, ilustrează practic iubirea ca instanță a așteptării, a promisiunii ținute, și care practic hrănește speranța celui care este privat de cei dragi, pentru 17 ani”³. În tot tumultul suferințelor îndurate, „în cele mai grele momente ale existenței lor, în anchetele Securității, în spatele grațiilor, Arlette și Corneliu Coposu nu au încetat să-și trăiască povestea de iubire”⁴.

În 1964, când Arlette este eliberată, datorită decretului de grațiere 411, trecuseră 17 ani de când nu se mai revăzuseră. După ce Corneliu Coposu se reîntoarce acasă din domiciliul obligatoriu, sunt nevoiți să locuiască împreună cu întreaga familie, în total opt persoane, în două camere.

¹ Cristian Fulger, Tudor Călin Zarojanu (editori), *op. cit.*, p. 153.

² http://adevarul.ro/locale/zalau/tragedia-arlettei-coposu-sotia-seniorului-arestata-torturata-inchisa-apoi-rapusa-cancer-cumnatele-ei-avea-sclipire-privire-era-distinsa-1_555edf55cfbe376e35772f19/index.html, accesat la 03.04.2017.

³ <https://mihailneamtu.org/2016/11/18/un-festin-intelectual-radu-preda-la-targul-gaudeamus/>, accesat la 05.04.2017.

⁴ http://www.tvr.ro/pove-ti-de-iubire-in-infern-arlette-i-corneliu-coposu_16100.html#view, accesat la 10.04.2017.

Pentru a ameliora situația financiară precară a familiei lor, Arlette și Corneliu Coposu, în ciuda problemelor de sănătate din cauza anilor de detenție, își caută de lucru, dorind să-și refacă viața. Arlette reușește să se angajeze la serviciul de evidență a bolnavilor dintr-un spital, iar Corneliu Coposu pe un șantier de construcții, de pe lângă Casa Scânteii.¹

Deși avea multiple cunoștințe și relații în diferite domenii, Seniorul nu a abuzat niciodată de acestea, nici măcar când i s-au oferit avantaje mărunte. Spre exemplu, un drum cu mașina, pe care Corneliu Coposu l-a povestit ulterior unui viitor informator al Securității, în timpul domiciliului obligatoriu, ilustrează cât se poate de clar acest lucru: „Da, l-am mai văzut în câteva rânduri. Ultima dată ne-am întâlnit când ajunsese deja ministru. Eu veneam pe jos de la șosea. Deodată stopează o mașină elegantă lângă mine, în care se găsea Bucur Șchiopu, a deschis geamul și m-a invitat în mașină să mă conducă până în centru. Eu i-am spus că doresc să merg împreună cu el, dar nu în mașină, ci pe jos, fiindcă mașina nu-i de nasul meu. Puțin cam jenat de refuzul meu, Bucur Șchiopu a coborât din mașină și am făcut împreună o plimbare pe jos, până în capătul Căii Victoriei, apoi ne-am despărțit.”²

Surorile Coposu povestesc într-un interviu acordat scriitorului Liviu Vălenaș, că „în 1964, după ce a ieșit din închisoare, Gheorghe Gheorghiu-Dej i-a făcut o propunere lui Cornel, să accepte o funcție de răspundere într-un minister, chiar să-l consilieze probabil pe Dej personal; în schimb, urma să primească

¹ Tudor Călin Zarojanu, *op. cit.*, p. 113.

² ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 5062, vol. 2, f. 185.

imediat un apartament de două camere, pentru el și soția sa, Arlette. Cornel a refuzat net, dar Arlette nu l-a înțeles, l-a rugat să accepte această propunere, spunându-i că, după atâția ani de închisoare, măcar atât, ca o minimă reparație, ar fi meritat acel apartament, însă nu l-a putut îndupleca nicicum”¹.

Seniorul amintește în convorbirile cu Doina Alexandru despre cinica propunere a lui Dej, în concepția căruia părea de nerefuzat. „De aceea v-am invitat aici, pentru că am pentru dumneavoastră un post deosebit, și anume acela de jurist-consult al Consiliului de Stat.» Eu, la ora aceea, habar nu aveam de prețuri, nu știam ce salarii sunt, iar el, crezând că mă impresionează, îmi spune că este un post de 4 800 de lei pe lună. Am aflat apoi că sora mea, care era inginer, primea numai vreo 800 de lei salariu. Zic: «Și d-asta m-ați chemat?» Zice: «Da, trebuie să dați o simplă declarație.» Zic: «Domnule, dacă eu am făcut 17 ani și jumătate de pușcărie și am refuzat să fac orice fel de compromis, cum vă închipuiți că am să vin să dau declarație? Nu mă interesează postul dumneavoastră!» (...) Desigur o declarație de desolidarizare. Cu asemenea tentative am fost abordat și în pușcărie. (...) Bineînțeles că le refuzam categoric de la început. Dej nu s-a resemnat cu răspunsul meu și mi-a spus să mă mai gândesc o săptămână sau 10 zile.”²

Calomnii de după 1989 au tot vorbit despre averea lui Corneliu Coposu. Erau conștienți, desigur, că Seniorul nu a

¹ Liviu Vălenaș, *Convorbiri secrete cu Corneliu Coposu*, Editura Ars Longa, Iași, 2005, p. 26.

² Doina Alexandru, *op. cit.*, p. 140.

avut nici ceea ce se poate numi agoniseala unui simplu om, dar erau siguri că ura va fi ușor de sădit în sufletele celor care au îndurat lipsurile anilor de comunism, știau că acești bieți oameni vor fi gata să strige împotriva celor despre care li se va spune că au adunat, în timp ce ei au răbdat.

Arlette nu a mai apucat căderea comunismului. După eliberare, a mai trăit puțin. A murit a treia zi de Crăciun a anului 1966, răpusă de cancer. „Și-ar fi dorit grozav să trăiască”¹ și a sperat până în ultima clipă că va învinge boala. „În amintirea tuturor celor care au cunoscut-o și au iubit-o a rămas imaginea unei femei frumoase, blondă naturală, cu ochi mari albaștri, în care sclipeau steluțe de argint. O persoană elegantă, distinsă, cu un surâs luminos pe figură. O persoană ordonată până la pedanterie și exigentă și cu persoana ei, și cu mediul în care a trăit. Moartea ei prematură a fost crudă și nedreaptă.”² A fost, așa cum și-o amintea și academicianul Gabriel Țepelea, apropiat al lui Corneliu Coposu, „o luptătoare, o frumusețe de femeie, care a îndurat cu mult curaj rigorile temnițelor comuniste”³. Corneliu Coposu nu s-a mai recăsătorit niciodată. „Nici măcar nu a mai pus problema.”⁴ Și-a dedicat restul anilor activității politice.

Seniorul a murit în noiembrie 1995. „Dârș și demn, a luptat până la sfârșit. Om al datoriei, suflet generos, fidel Țării și

¹ *Ibidem*, p. 203.

² Flavia Coposu-Bălescu, *op. cit.*, pp. 182–183.

³ Lucia Hossu Longin, *Memorialul Durerii, o istorie care nu se învață la școală*, Editura Humanitas, București, 2007, p. 287.

⁴ http://www.tvr.ro/pove-ti-de-iubire-in-infern-arlette-i-corneliu-coposu_16100.html#view, accesat la 10.04.2017.

Coroanei, a trăit prin dăruire de sine. Dimensiunea sa etică l-a impus ca un necontestat reper și simbol al valorilor esențiale ale neamului nostru. Autoritatea sa morală a constituit coloana vertebrală a structurilor care, din decembrie 1989, au reunit toți românii dornici să scoată țara din impas.”¹

A făcut să supraviețuiască, așa cum și-a dorit, atitudinea omului gata de orice sacrificiu pentru triumful binelui și al dreptății. „Știa că răul va dura, dar binele va învinge într-o zi și, de aceea, n-a forțat niciodată lucrurile. (...) N-a răspuns ni-mănuși cu mânie, cu vulgaritate sau ranchiună.”²

Pentru mulți care au avut onoarea să-l cunoască, el a rămas un reper, un exemplu de învingător care nicio clipă nu a abdicat în fața suferinței. „Stătea în fața lui și te copleșeau bunătatea, sinceritatea cu care te privea, căldura luminoasă a privirii, puritatea de diamant a aurei ce-l înconjură, ca pe un descendent dintr-o altă lume mai pură, mai nobilă, mai adevărată.”³

Despre moartea lui Corneliu Coposu ziarele vremii au scris mult. Titluri după titluri anunțau pierderea unui erou. Ziarul *Ziua*, din 14 noiembrie 1995, scria mare, pe prima pagină: „După o viață de martir, Corneliu Coposu și-a regăsit marea iubire. Pe Arlette.”⁴

Arlette, cea cu steluțe gri în ochi atunci când vorbea și zâmbea.

¹ Cristian Fulger, Tudor Călin Zarojanu (editori), *op. cit.*, p. 15.

² *Ibidem*, p. 25.

³ *Ibidem*, p. 26.

⁴ Ziarul *Ziua*, 14 noiembrie 1995.

CUPRINS

PREFAȚĂ de Matei Gheboianu	5
INTRODUCERE	15
UN DESTIN IMPRESIONANT	27
Familia	29
Întâlnirea lui Corneliu Coposu	33
Căsătoria și viața împreună	37
Urmările arestării lui Corneliu Coposu	43
Arestată și condamnată	48
Anii închisorii	51
Eliberarea	62
Boala	65
Sfârșitul	67
ÎN VIZORUL SECURITĂȚII	69
Urmărită încă de dinaintea arestării	71
Erori ale Securității	74
Din nou sub urmărire	79

MARTORĂ A PROCESULUI LEGAȚIEI FRANCEZE . .	97
Repere ale relațiilor diplomatice româno-franceze . .	99
Misiunea atașatului militar francez Serge Parisot în România. Legătura dintre Arlette, Serge Parisot și Petre Ghițulescu	102
Legatia Franceză sub lupa Securității	106
Implicată în procesul Legației Franceze	109
Învinuită în articole de presă și rapoarte ale Securității	114
Impunerea recunoașterii vinovăției	117
Deznodământul procesului	121
Încheiere	123
Bibliografie	127
OCHI ALBAȘTRI CU STELUȚE ARGINTII	
Interviuri cu surorile Coposu, realizate de Tudor Călin Zarojanu	133
POSTFAȚĂ	
La doi pași de a nu ști cine a fost Arlette Coposu de Tudor Călin Zarojanu	143